

Jazyková
kultura a
komunikativní
dovednosti

Marek Lollok

Jak se schopnost řeči od dětství utváří?

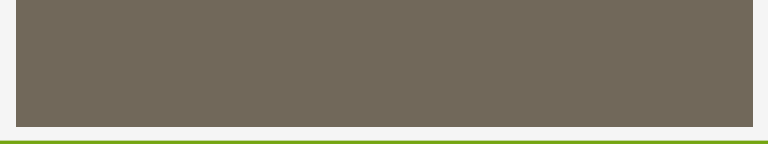
- utváření řeči je u jedince součástí postupného vytváření celého souboru znakově reagovat na sebe a svět kolem sebe
- kolem 9.-12. měsíce života vzniká schopnost nápodoby skutečných situací, v nichž se již dítě octlo (např. kolem příjmu potravy apod.), dále schopnost nápodoby symbolické hry, schopnost kresby
- v tomto významovém „prostředí“ se vytváří schopnost obrazných představ, mechanismus paměti a vzpomínek a souběžně se tvoří předpoklady pro vznik schopnosti mluvit

- řeč je tak vývojově spjata s rozvojem schopnosti myšlení a jednání

- proto je nezbytné zabývat se řečí v těsných souvislostech s ostatními psychickými, sociálními a kulturními stránkami lidské osobnosti

- **prvotní komunikační situace** – rodina + výchovná a vzdělávací zařízení
- převažují situace běžně mluvené spontánní komunikace uskutečňované dle územní, případně sociální charakteristiky (obecná čeština, interdialekt, dialekt)
- posun k uvědomování si odlišnosti komunikativních situací „mimo rodinu a nejbližší okolí“ a v důsledku odlišností ve výrazových (jazykových) prostředcích, zejména hláskoslovných a tvaroslovných – posun ke spisovnému hovorovému vyjadřování

-
- **později:** soustavné působení školy vyděluje ještě důsledněji situace, v nichž se vyžaduje užívání určitých vyjadřovacích prostředků, zcela se vyhraňuje vědomí difference mezi oficiální a neoficiální komunikací
  - uvědomování si rozdílů komunikačních situací (prostředí školy, nakupování, styk s úřady; komunikace psaná x komunikace mluvená aj.)

Ve školách se upřednostňuje komunikace spisovná.

- praktické vědomí komunikační úspěšnosti se utváří spíše zkušenostně (empiricky)
- děje zpravidla při „pohybu“ (různá místa, různé situace)
- některé komunikační situace jsou četnější, jiné méně
- komunikační překážky, bariéry, šumy či omezení bránící dosažení komunikačních cílů

- hovorová spisovnost x nespisovnost

Různé životní situace, různé vztahy mezi lidmi

- schopnost komunikace (resp. sdělování, sdílení) jako kritérium úspěšnosti v mezilidských vztazích
- společenské role a jejich vliv na komunikaci
- zásady, pravidla, normy spjaté s rolemi
- závislost nejen na životní roli, čase, ale do značné míry i na lokalitě
- různé soubory vyjadřovacích prostředků pro různé komunikační situace

- generační rozdíly (odlišnosti nejen ve slovní zásobě, ale i v hláskosloví, tvarosloví, skladbě, ve vztahu k cizím jazykům, výrazný smysl pro jazykovou tvořivost, kreativitu, pro jazykovou hru, různé vnímání stylově odlišných prostředků, charakteristický způsob vyjadřování, citátové či parafrázové užívání vyjadřovacích prostředků + vliv masových médií)